

NAGY ZOLTÁN MIHÁLY

ALMA A FÁJÁTÓL

Kovács Andrásnál különbül senki az unokáját nem szereti a faluban.

Egyetlen egy unokával örvendezettette meg a sors, de az fiú, ráadásul hozzá hasonlóan András névre hallgat – hát kell ennél nagyobb boldogság?

Kell. Kovács András az eredetileg jóval több apró leszármazottra méretezett birtoklási vágyat buzgó igyekezettel és szeretettel pazarolja Andriskára.

Fia és menyé, akikkel egy fedél alatt él, naponta városba ingázik, ő pedig a nem is oly csekély összegű vasutas-nyugdíjat élvezve folyvást otthon tesz-vesz, vagy dolga fogytán csak ücsörög, így aztán Andriska „kéznél” van a nap bármely szakában, elhalmozhatja a nagyapai szeretet kifogyhatatlan kedvességével.

Jól megvannak egymással. A nagyapa makkegészséges, kicsattanóan pufók, piros arcú, életvidám férfiú, az unoka gömbölyded kis vasgyúró. Öreg Andrásnak gondja van arra, hogy a daliásnak ígérkező kis testben erős, egészséges lélek cseperedjen fel. Öröme szolgál, hogy Andriska kíváncsian kerekre nyílt szemmel hallgatja az okító szót, őszinte ragaszkodással viszonzozza a feléje sugárzó érzelmeket.

Kettőjük öröms együttlétére akkor látszik ráborulni az első felhő, mikor Andriskát a szülei beíratják az óvodába. Öreg Andrásnak nem tetszik az a fejlemény. Szép szóval győzködi a fiát és menyét:

– Az óvoda olyan gyerekeknek való, akinek se mamája, se papója, a szülei meg dolgoznak. Mi a mamával itthon vagyunk. Miért vinnénk-hoznánk a kisfiút reggel-este végig a falun? Amit ilyen korban tudnia kell, megtanulhatja tőlünk. Szíves örömet gondját viseljük! Gondoljátok meg: itthon jóféle házi kosztot kap, fizetni sem kell érte...

Az érvek hatása őt magát is meglepi. Ifjabb Kovácsék autóra gyűjtenek, minden garast számon tartanak, beosztanak, így aztán visszaveszik a felvételi kérelmet. Öreg Andrásnak különösen nagy meglepődésére szolgál, hogy nem akadékoskodik a menyé, aki – lévén tősgyökeres szmolenszki hivatalnoksalád sarja – egyéb ügyekben nemigen tud, tán nem is akar közös dűlőre jutni az önérzetes apóssal.

A veszély elhárul, Andriska továbbra is együtt lehet a nagyapjával, és a maga gyerekesével csakhamar eltanulja annak szokásait.

Öreg András szokásainak egyike, hogy nyáron, a délutáni forróság enyhültével kiül a kiskapu melletti lócára, és megszólítja az arra járókat, rendre úgy forgatva a szót, hogy nagyokat lehessen nevetni rajta. Az ő nevetésének sajátos a technikája: először ovális formára tátja a száját, túljátszott figyelemmel lesi a beszélgetőtárs arcát, és amikor az előzőleg rafináltan kiprovokált csattanó elhangzik, abban a pillanatban egész nagydarab teste kacagni kezd; pocakja hullámosan remeg a gyönyörűségtől, a fejét jobbra-balra ingatja, a kezével csapkod, a talpát is odaveri a földhöz. Ezt az önfeledt kacagást Andriska egyre nagyobb sikerrel utánozza.

Hanem az idő kereke veszedelmesen forog, az unoka nőttön-nő; egyszer csak itt az idő, iskolába kell mennie. Öreg András ezúttal nem mondhatja, hogy maradjon itthon a gyerek, majd ő megtanítja az iskolai tudnivalókra. Bölcsen tudomásul veszi a dolgok alakulását, sőt, meglepetésnek szánva ő maga vásárolja meg a szükséges iskolaholmit.

Andriska okos gyermek módján örül a füzeteknek, tollnak, ceruzának, táskának, de leginkább a képes-betűs ábécéskönyvnek, felcsigázott érdeklődéssel ismerkedni kezd vele. Öreg András laikus módon, de büszkén, türelmesen kalauzolja első útján a betűk világában. Éppen a nagy hasú Déhez érkeznek, mikor Andriska apja hazaérkezik a munkából.

Ifjabb Kovács barackot nyom a gyerek fejére, ám az ábécéskönyvre mutatva – amivel Andriska eldicsekszik – kurtán-furcsán azt mondja:

– Nem ez kell neked, kisfiam. Te orosz iskolába mégy.

Öreg András a megrökönyödéstől éppúgy oválisra tátja a száját, mint kacagáskor.

– Miért! – préseli ki az első szót szemrehányóan.

– Megbeszéltük Irinával, már be is adtuk a papírokat.

Öreg András nem lobbanékony természetű. Higgadtan, szinte kérlelően mondja:

– Ne csináljatok bolondságot. Vegyétek vissza a papírokat.

Ifjabb Kovács elneveti magát.

– Dehogy vesszük!

– Itt az iskola helyben, miért nem jó Andriskának?

– Mert a másikban az ország nyelvét is megtanulja, annak pedig nagy hasznát veszi majd a továbbtanulásban és egész életében. Akár orvos, akár mérnök vagy tanár akar lenni – könnyebben érvényesül.

– Honnan tudod, hogy orvos vagy mérnök lesz?

– Akarjuk, hogy felsőbb szinten szerezzen képesítést. Bármilyen szakmát választ, azt is az ország nyelvén tanítják. Én is orosz nyelvű szakiskolában tanultam.

Öreg András azonnal lecsap a lehetőségre. Tömpe ujját felemelve mondja:
 – Pedig előtte itthon, anyanyelvű iskolába jártál!
 – Mert abba íratott be. Nekem is könnyebb lett volna, ha előre ismerem az ország nyelvét.

– Az nem számít, hogy az anyanyelvedet megtanultad?

Ifjabb Kovács vállat von.

– Nem sokat – mormogja.

– Üss a szádra, te! – öreg András hangja még nyugodt, de már érződik benne az indulat heve. – Miféle ember az olyan, aki lebecsüli a saját fajtája nyelvét!

– Nem becsülöm le. Viszont jól tudom, hogy csupán egy a sok közül. Mondja meg nekem, ebben az országban mire megyek veled? Mire?!

– Arra, hogy megmaradsz a magunk fajtájának, de nagyokos! Ha mindenki úgy gondolkodna, mint te, hamar kivesznénk erről a vidékről. Hogyhogy nem érted ezt?

– Maga nem ért semmit. Ez a megmaradás eleve lehetetlen. Az erősebb kutyáé a konc, minden – ez a törvény, amit maga nem akar megérteni.

– Szamár vagy, fiam. Csak hiszed, hogy igazad van. A népet ne hasonlítsd kutyához, mert a kutya oktalan állat. De ha már szóba hoztad, mondd meg nekem: miért üzekedik, miért kölykedzik? Mert oktalan léte is dolgozik benne az ösztön, hogy a fajtáját fenntartsa! És láss csudát: a kiskutyák mind ugatni tanulnak, nem bőgni vagy nyávogni...

– Ebben van logika, mégis egyre többen adják a gyerekeket orosz iskolába, sokan meg elhúzzák innen a csíkot családotul, mindenestül. Napról napra kevesebben maradunk.

– Hát épp ez a baj! – fakad ki öreg András. Nem győzi álmélkodással a fia észjárását. – Az elköltözőket meg tudom érteni, ha tényleg azért mennek el, mert így vélik esélyesebbnek a megmaradást. Helytelen dolog a szülőföldet elhagyni, de még mindig jobb, mintha itt maradván idegenülnének el tőle. Mert az orosz iskola azt hozza. Az elfordulás saját fajtánktól és mindentől, ami Isten rendelése szerint a sajátunk.

Ifjabb Kovács eltűnődik. Öreg András reménykedve, várakozva nézi. Ám a fiú nem az apja szája íze szerint szól.

– Andriska a városi iskolába megy, ezen már nem változtatunk.

– Elrontjátok az életét, megöltök egy magyar lelket! – keményedik meg öreg András hangja.

– A javát akarjuk...

– Azt?... Majd úgy jár, mint a Szabóék fia, aki oroszul tudott csak levelet írni anyjának a katonaságtól. Szegény asszony! Az agronómushoz vitte lefordíttatni. A saját fia levelét! A választ is az agronómusnak diktálta, mert a fia olvasni is csak oroszul tudott. Na: ti is ezt, így akarjátok? – hadarja egy szuszra öreg András, és amikor kifújja magát, szomorúan hozzáteszi: – De nagy marha vagy, fiam!

Ifjabb Kovács szemefehérje idegesen villan.

– Ne sértessen, apám. Andriska az én fiam, én szabom meg a sorsát!

– Inkább az orosz feleséged. Ő találta ki ezt a városi iskolát, esküdni mernék rá. És te beleegyeztél. Miért! Engem anyád sose vezetett az orromnál fogva. Nem hagytam! Te hagyod. Messzire esett az alma a fájától!

– Elvárná, hogy ugyanúgy egzecíroztassam Irinát, mint annak idején maga édesanyámat? Nem az a világ járja! Hogy mást ne mondjak: Irina sem keres kevesebbet, mint én. Milyen jogon parancsolgathatnék neki? Á, hagyjuk, ennek a vitának semmi értelme. Andriska orosz iskolába megy és kész.

Öreg András ráeszmél, hogy veszített. Sokat: mindent.

Szokatlan, bántóan furcsa érzés.

Más, jelentéktelen dologban gond nélkül túltenné rajta magát, de ezzel az igaztalannak vélt vereséggel képtelen megbékélni.

Egy aduja van még. Nem akarja felhasználni. Hosszú, ajakharapdáló tusakodás után mégis kimondja.

– Andriska a tied, rendelkezél vele. De a ház az enyém. És azt mondom neked: ha a kisleány idegen iskolába kényszeríted – eltakarodj ebből a házból örökre a feleségeddel együtt!

Mintha zsák termény súlya nyomná a vállát, meggörnyedve vánszorog ki a szobából. Rá se néz a csodálkozó unokára.